

Antoni Doltra i Masferrer (1880-1936), sacerdot, poeta i periodista

NARCÍS GASCONS I CLARIÓ

Enginyer industrial
Universitat de Girona

Quaderns de la Selva, 22 (2010), 79-97

Resum: El record històric de Mn. Antoni Doltra perviu pel fet de ser el fundador del Centre Cultural Parroquial de Pineda de Mar i per la seva mort, semblant a la de moltes altres víctimes del terror revolucionari de la Guerra civil. Tanmateix, la seva obra escrita i publicada a la premsa catòlica de l'època il·lustra magníficament la carrera d'un eclesiàstic el primer terç del segle XX i posa el seu treball pastoral al costat de la vertiginosa evolució social de l'època.

Paraules clau: Antoni Doltra, sacerdot catòlic, Vidreres, Pineda de Mar, Guerra civil espanyola, literatura catalana.

Abstract: *Rev. Antoni Doltra is remembered as the founder of the Centre Cultural Parroquial of Pineda de Mar and because of his death, similar to many others under the revolutionary terror in the Spanish Civil War. However, his many writings in several catholic newspapers are a very illustrative portrait of an ecclesiastical career along the first third of the 20th century, encompassing his pastoral endeavours and the frantic social development of the times.*

Keywords: *Antoni Doltra, catholic roman priest, Vidreres, Pineda de Mar, Spanish civil war, catalan literature.*

Centre
d'Estudis
Selvatans

Orígens i formació

Antoni Doltra i Masferrer nasqué a Vidreres, al número 1 del carrer de Barcelona, el 19 de setembre de 1880. El seu pare Pere procedia de can Cua de pagès i feia de carnisser.¹ La seva mare Francesca procedia de Sils. L'Antoni va estar-se amb els seus pares fins als onze anys, quan va entrar al Seminari de Girona. Els registres acadèmics reporten un estudiant d'expedient brillant.²

És probable que al seminari rebés la influència del professor de filosofia Mn. Josep Pou i Batlle, qui hi fundà la Confraria de Sant Jordi.³ Hi podria haver entrat en contacte amb els ideals de la Renaixença i iniciar la seva admiració per la figura de Verdaguer. De fet, en les vetllades literàries i musicals que el seminari organitzava per la diada de Sant Tomàs d'Aquino, el jove Doltra començà a llegir les seves composicions al costat d'altres companys que també tenien aspiracions literàries, com Miquel Juanola o els germans Francesc i Antoni Viver.⁴

En acabar el segon curs de teologia, el servei militar el va obligar a desplaçar-se a Tarragona des del juliol de 1900 al març de 1902. Ell, però, es va esforçar per tal que aquest període no li endarrerís la carrera. Ans al contrari, va aprofitar l'estada per fer estudis de teologia a la Universitat Pontifícia de Tarragona.⁵

És en aquesta època quan començà a publicar els seus poemes. El primer que s'ha pogut localitzar, a la revista *Pàtria* de Tarragona, és un tribut al recentment traspasat Mn. Jacint Verdaguer. En el poema, Verdaguer és rebut al Cel pel doctor Robert, mort pocs mesos abans. En un llenguatge abrandat, Doltra homenatja a la vegada la figura clau en el desvetllament literari de Catalunya i el polític compromès amb les reivindicacions del país.⁶

Abans d'acabar el servei militar, l'Antoni Doltra es va estar fins el setembre de 1902 a Barcelona. Després retornà a Girona i, amb les convalidacions dels estudis cursats a Tarragona, repregué la preparació per al sacerdoci.⁷ Durant aquesta temporada publi-

1 La casa natal (propietat aleshores de la família Aulet) encara ha de conservar, sota el paviment, la fresquera de la carnisseria. Recordo quan de petit m'hi feien trepitjar fort a sobre per sentir el retruny del "passadís secret que portava fins al castell de St. Iscle".

2 Arxiu Diocesà de Girona. Llibres d'actes del Seminari de Girona (1899-1905).

3 J. M. MARQUÉS. *Una història de la diòcesi de Girona* (Girona: 2007): 183.

4 A la premsa trobem que en la vetllada de 1900 "N'Antoni Doltra, de qui no sabíem qu'escribís, mostrà ab sa poesia de circumstancies, *Lo cingul de St. Tomàs*, possehir d'inspiració y naturalitat mercès a les quines pot arribar lluny en lo conreu de les Belles-Lletres." *Lo Geronés* (15-3-1900): 1. Arxiu Municipal de Girona. Base de dades de premsa digitalitzada.

5 Consulta per correu a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, on es conserva el seu expedient de batxiller i llicenciat en teologia (1904). Encara que anys després algunes vegades Mn. Doltra va ser tractat de doctor, no s'ha trobat cap constància acadèmica d'aquesta titulació.

6 A. DOLTRA. "Verdaguer i Robert", *Pàtria*, 6 (juny 1902): 65. Hemeroteca Caixa de Tarragona. Mn. Jacint Verdaguer morí a Vallvidrera el 10-6-1902; mentre que el doctor Bartomeu Robert, que dimití d'alcalde de Barcelona arran del Tancament de Caixes de 1900, morí el 10-4-1902 essent diputat a Madrid per la candidatura "dels quatre presidents" el triomf de la qual portà a la fundació de la Lliga Regionalista.

7 Rep els ordres menors el 28-5-1904, el subdiaconat el 4-12-1904 i el diaconat el 8-4-1905. *Diario de Gerona*. Arxiu Municipal de Girona. Base de dades de premsa digitalitzada.

Antoni Doltra durant el servei militar.
Foto de la col·lecció d'en Lluís Capallera i Doltra,
nebot del mossèn a través de la seva germana Conxita.

cava en el periòdic gironí *El Tradicionalista*, òrgan d'expressió del carlisme. Hi trobem composicions religioses dedicades al Nen Jesús i a la Mare de Déu dels Àngels, però també la composició "Als nostres màrtirs" on exalta els morts del bàndol carlí en les guerres del segle XIX.⁸ En la mateixa publicació el trobem en una subscripció de propaganda de la Joventut Carlista de Girona.⁹ La simpatia per la causa carlina d'Antoni Doltra probablement va durar tota la vida; però en aquests primers anys la podem definir com a militància. Era una excepció? De cap manera. A inicis del segle XX el carlisme és un ideal polític que es proclama defensor del catolicisme, la monarquia i la tradició, particularment actiu i participant en l'incipient catalanisme.¹⁰

El 23 de setembre de 1905 va tenir lloc l'ordenació sacerdotal d'Antoni Doltra. El dia 29 cantava la primera missa a l'església del Carme, de Girona, apadrinat pels seus germans Miquel i Victòria. La prèdica de Mn. Dalmau glossà "*la acción regeneradora del sacerdote católico en las épocas más críticas por que ha pasado la sociedad y por consiguiente la que pertenece en los tiempos actuales*".¹¹

Primera estada a Pineda

El primer destí de Mn. Doltra va ser el de vicari de Pineda de Mar. Sara Llorens ens el retrata així:

"Un altre capellà jove y aixerit ha entrat al círculo de la nostra relació; el nou vicari de Pineda, Antoni Doltra, un jovenet alt, prim, ros y ab uys blaus, dolsament somniadors. És poeta... mitjenet per lo que li som vist: però té una manera de pensar simpàtica. És de casa pobre: va guanyar-se la carrera ocupat les horas de vaga en un escriptori: al mitj d'ella va haver de ser soldat: li tocà fer'l servei a Tarragona y ell ho aprofità no sols pera seguir els estudis al seminari d'allà, anant a classe vestit de soldat, sinó que poguent fer-se allà lo que no's pod en altres seminaris, el doctorat en Teologia, ell ho aprofita també y obté el títol de doctor. És home estudiós y trebayador. El segon dia de coneixe'ns, la mamà li va parlar de la actual romeria a Roma en la que hi anava el rector de Pineda; ell tot en un plegat, en tranquila exposició de pensament diu: "¡Vegin si és ignocent el meu rector! Va a Roma només que per veure al Sant Pare. Comprench que's vagi a Roma per veure sas antiguitats, per arribar a Florència y a Pompeya y de passada veure el Papa..." Mira quan diferent pénsan y s'atreveixen a parlar els capellans joves dels veys. Capellans aixís, que pensin per ells mateixos, me fan molta pena: si ja en exercici de sa carrera, en edat prou jove encara pera evolucionar constantment, els hi entra dubte sobre la religió qu'ells ajudan a mantenir, ¿què fan?"¹²

8 *El Tradicionalista* (20-2-1904, 24-9-1904 i 10-3-1904).

9 *El Tradicionalista* (18-6-1904).

10 Tot i que Vidreres no era considerat majoritàriament carlí (N. Gascons, "Tercera Guerra carlista i Primera República a Vidreres (1873-1874)", *Quaderns de la Selva*, 7 (1994):91-108.), hi hagué a la població una junta carlina el 1904 presidida pel propietari Gaspar Raig (*El Tradicionalista*, 3-9-1904), el qual seria un dels testimonis de la parròquia a favor de l'ordenació de Doltra.

11 *El Tradicionalista* (8-10-1905).

12 S. LLORENS. *Epistolari (1901-1954)* ed. de J. Pujadas. (Barcelona: 2004). 67-68. Carta a J. Llorens de 3-7-1906. Sara Llorens (1881-1954), folklorista, realitzà estudis sobre la cultura popular a Pineda. Fou l'esposa de Manuel Serra i Moret.

Com es desprèn d'aquest retrat (i de molts altres testimoniatges) Mn. Doltra tenia un caràcter afable. A més, es presenta com una persona emprendedora, que ha pujat amb esforç des de baix i que vol demostrar la seva cultura en un ambient intel·lectual. Tanmateix, la valoració que Sara Llorens fa sobre la fermesa de la seva vocació es demostrarà ben errada. El nou vicari de Pineda anava a iniciar una decidida tasca d'apostolat a favor de la fe catòlica.

Es conserven d'aquesta època alguns sermons manuscrits amb una retòrica carretada.¹³ Altrament, sigui per contactes previs o per les noves relacions que fes a Pineda, Doltra publicà a *La Veu de la Costa*,¹⁴ un periòdic catòlic i adherent al moviment de la Solidaritat Catalana. Hi trobem poesies de circumstàncies entre les quals destaca la dedicada al bisbe Francesc de Pol i Baralt en ocasió de la seva consagració (1906) i un parell d'himnes per als terciaris de Pineda, l'associació pietosa vinculada als franciscans.¹⁵ Aquests himnes es cantaven en les peregrinacions que l'agrupació feia als santuaris, com ara Montserrat o la Misericòrdia de Canet. A Canet, a més de l'himne, Doltra va fer un parlament per celebrar la benedicció de la bandera de l'agrupació. En ell contraposava

“A un costat els que serveu, com en un relicari, dintre del vostre cor la fe dels vostres avis, els que practiqueu la virtut, els que teniu per lema la glòria de Déu. A l'altre... els que blasfemen del seu nom, els que segueixen el pendent del vici, els que desesperats de la vida porten un infern d'odis dins la seva ànima.”

I els animava a donar testimoni de la fe en públic. En el context de l'època aquest testimoniatge es podia traduir en manifestacions com un míting catòlic que hi hagué també a Canet, que Mn. Doltra explica en una crònica i que serví de protesta contra un matrimoni civil.¹⁶

En aquest període cal destacar dues obres de Mn. Doltra: els goigs dedicats a Sant Joan,¹⁷ el patró de Pineda, musicats per Mn. Ramon Marquès i que encara estan en ús; i el poema “La barca d'en Jan”,¹⁸ que tornà a publicar al calendari del *Cu-Cut* de 1910 i que reflecteix el perill i la duresa de la vida de pescador. Mereix, a més, menció especial la col·laboració amb la revista infantil *En Patufet*, fundada tot just

13 Sermons i prèdiques de comunió escrites entre desembre de 1905 i maig de 1906, entre els quals el de la primera missa que va dir a Vidreres, dedicada a la Immaculada l'any després del cinquantenari de la proclamació d'aquest dogma per Pius IX (1854). En l'elogi que fa de la seva vila natal, diu “jo hi he après a pronunciar aquesta nostra hermosa parla i amb ella he invocat per primer cop el sant nom de Déu.” Arxiu familiar de Marta i Elisabet Doltra i Tapiola, filles d'Esteve Doltra i Oliveras.

14 *La Veu de la Costa / La Costa de Llevant*, periòdic catòlic i regionalista. Consultat a l'Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys de Mar i al Fons local de publicacions periòdiques digitalitzades de la Diputació de Barcelona.

15 V. SERRA de Manresa. *El terç ordre dels caputxins*. (Barcelona: 2004). 174. La pertinença de Doltra als terciaris segurament prové del Seminari de Girona, on el mateix Mn. Josep Pou n'era el capdavanter.

16 *La Veu de la Costa* (20-1-1907 i 17-3-1907).

17 *Goigs en llaor de Sant Joan Baptista, patró de Pineda*. Cantats per primer cop a la Festa Major de 1906. *La Costa de Llevant* (8-9-1906). Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona.

18 *La Veu de la Costa* (26-4-1908) i consulta del *Calendari* a la base de dades de l'Arxiu de Revistes Catalanes Antigues (ARCA).

Mn. Doltra poc després de la seva ordenació.
Col·lecció Lluís Capallera.

el 1904.¹⁹ Efectivament, des de 1906 fins al setembre de 1908 el vicari Doltra hi va publicar algunes rondalles (influència de Sara Llorens?)²⁰ i poemes, però sobretot, i en un to marcat de catequesi infantil, una sèrie de “quadrets literaris” sobre els dotze mesos de l’any. La sèrie va anar signada “El vicari de Pineda” fins que va ser destinat a Olot.²¹

Primera estada a Olot. La col·laboració amb *El Deber*

Mn. Francesc Gay, sacerdot, escriptor i amic de Mn. Doltra fabula la marxa d’aquest cap a Olot:

“Heus aquí a dalt de la muntanya aquell simpàtic “Vicari de Pineda” [...]

Un dia aquell tren de boca de drac que, en esbufegar com un monstre famolenc, li havia aturat totes voltes la volada de la inspiració, se l’engolí tot d’una, i no parà fins a portar-lo a la muntanya.”²²

A Olot Mn. Antoni es posa a treballar a les ordres del rector Mn. Esteve Ferrer, qui havia fundat el periòdic *El Deber*; el qual precisament en aquell any passava a escriure’s completament en català i a denominar-se “setmanari d’Acció Catòlica”.²³ Mn. Doltra formà part de la redacció dirigida per Josep M. de Garganta i els seus escrits hi apareixen freqüentment.

El mateix 1908 el colomenc Mn. Ricard Aragó “Ivon l’Escop” llançà en un article en el *Diario de Gerona* la crida fundacional de la Lliga del Bon Mot.²⁴ L’objectiu d’aquesta associació era retornar a la llengua catalana la seva puresa i convertir-la en un instrument d’educació i cultura. Si la llengua havia d’assolir els registres més elevats, calia eliminar-ne l’ús barroer i immoral; per tant, calia lluitar contra el llenguatge groller i la blasfèmia. La Lliga va ser molt activa en conferències, publicacions i actes; i va rebre el suport de molts intel·lectuals, especialment de Joan Maragall. Un sacerdot poeta com Antoni Doltra havia de donar suport per força a la Lliga. Entre altres escrits, tenim el seu himne “Contra el mal parlar”,²⁵ musicat per Sancho Marraco, però sobretot el sainet manuscrit “Agafar pel mot”.²⁶ L’obra transcorre en una oficina on dos membres de la Lliga exerceixen l’autoritat per fer respectar la prohibició de renegar. Probablement

19 Fons consultats a l’arxiu de la Fundació Folch i Torres al castell de Plegamans.

20 S. LLORENS. *Rondallari de Pineda*. (Pineda: 2006).

21 Fou nomenat vicari a Olot el 16-05-1908. Mentrestant signà “El vicari (que fou) de Pineda” i, en l’última entrega, “Un vicari d’Olot”. Evidentment, evità signar “El vicari d’Olot”.

22 *La Tradició Catalana*. (20-6-1925). *El Deber* (ED) i *La Tradició Catalana* (LTC) consultats a l’Arxiu Comarcal de la Garrotxa.

23 El 1922 Pius XI designà l’Acció Catòlica com l’organització oficial de l’Església catòlica destinada a incorporar els laics a l’evangelització i difusió de la fe.

24 P. VILA. “La Lliga del Bon Mot a Girona”, *Revista de Girona*, 74 (1976): 61-63. Hi consta una conferència de Mn. Doltra a Olot (1-5-1910).

25 J. SANCHE MARRACO. *Cantos religiosos*. (Barcelona: s.d.). Biblioteca de Catalunya.

26 A. DOLTRA. *Agafar pel mot*. Manuscrit a la Biblioteca de Catalunya. Fons Rull.

destinada a un públic infantil, l'obra fa passar per l'oficina un traginer acompanyat per un "Xanxes" (un guàrdia municipal de Barcelona que barreja català i castellà i és una de les gràcies de l'obra), un pagès que baixa a mercat, un inventor d'eufemismes i dos marrecs que es barallen. La comicitat de l'obra prové tant de les situacions imaginades per l'autor com dels esforços que ha de fer ell mateix per fer "renegar" els seus personatges... sense que els actors pronunciïn ni una sola mala paraula.

Una importantíssima iniciativa per a la llengua catalana, l'Obra del Diccionari de Mn. Antoni Alcover, també va fer presència a Olot el 1908. Pel juliol el Centre Catòlic convocava un concurs lexicogràfic que pretenia recopilar "les més completes y variades col·leccions de paraules pròpies y característiques de la rogalia olotina" seguint l'exemple de Sant Andreu del Palomar. L'aplec de mots havia de ser sobre els oficis, les arts i la indústria. El 20 de setembre el concurs culminà en un acte solemne d'entrega de premis al qual no fou possible que assistís el propi Mn. Alcover. El secretari del jurat qualificador, Mn. Doltra, hi llegí la memòria "dedicant de pas sentides lloances a la llengua materna y fustigant de debó als que la motegen de dialecte."²⁷

Cal destacar d'aquest període la dedicació a la catequesi d'infants. El 1913 l'Associació Catequística d'Olot va portar al Congrés Catequístic de Valladolid una memòria en què presentava la seva organització com a model.²⁸ L'Associació mobilitzava des del 1907 el clergat secular i regular (carmelites, caputxins i escolapis) de la ciutat, a més de molts socis laics per atendre la major part dels infants (des dels més petits als que ja havien combregat i estaven en el grup de perseverança). La memòria fa una explicació especial del certamen o concurs catequístic d'Olot de maig de 1912 en què els infants presentaren treballs escrits, respongueren preguntes i recitaren de memòria o explicaren punts concrets estudiats a la catequesi. Les proves es perllongaren quatre dilluns de l'estiu i culminaren amb un acte solemne en el qual Mn. Doltra feu de secretari. L'acte començà amb el cant "Anem plegats al temple", continuà amb la lectura de l'acta seguida de l'entrega de diplomes i es tancà amb l'"Himne contra les escoles laiques"²⁹ i la marxa reial (amb la lletra, segurament mariana, "Me'n vaig, Mare mia - A Déu siau, Senyora").

27 *Butlletí del Diccionari de la Llengua Catalana*. Edició a cura de M. Pilar Perea. (Palma:2004). Mn. Doltra no consta en la llista de col·laboradors del Fons Alcover-Moll dipositat a l'Arxiu del Regne de Mallorca (consulta per correu 28-9-2007). De fet, no era a Olot en cap de les visites que hi féu Mn. Alcover.

28 Associació Catequística d'Olot. *Memòria presentada al Congrés Catequístic de Valladolid, com a mostra d'organització catequística*. (Olot: 1913). Arxiu Diocesà de Girona.

29 A la relació d'obres de Mn. Doltra reproduïda a J. M. Cervera. *El Calze i la Lira: Antologia de poetes sacerdots gironins (1847-1986)*. (Girona: 1987) hi consta una versió d'aquest himne, però no s'ha pogut localitzar. En canvi, el cant de catequesi mencionat està publicat al *Patufet* (10-7-1909).

En Pau Guerra

El 23 de maig de 1908 s'anunciava en *El Deber* una secció de sociologia catòlica signada amb el pseudònim Pau Guerra. L'objectiu de la secció era anar oferint en cada número informació sobre el que s'anomenava "la qüestió social". L'època es definia com de malestar, ocasionat per les desigualtats incrementades per la industrialització. La via de solució que s'indicava era la de la Doctrina Social de l'Església.³⁰

En Pau Guerra esdevingué una signatura permanent en *El Deber* fins ben entrat el 1912. La seva secció consistia en un recull de premsa en què es comentaven les iniciatives de l'Acció Catòlica (campanyes, concursos, congressos, publicacions, sindicats agrícoles, cooperatives) i es combinaven amb notícies breus. Temes habituals són la campanya de la Bona Premsa (en què es pretenia defensar les publicacions catòliques i frenar l'expansió de les socialistes i anarquistes), les iniciatives a favor de la dona obrera o per a la formació d'aprenents, el foment de l'estalvi i la previsió (a través de les caixes) i de l'arbitratge, la inauguració de sindicats agrícoles, la difusió de l'esperanto, els èxits dels partits de centre o catòlics europeus, la Lliga del Bon Mot, les declaracions del bisbe Torras i Bages, les demandes d'autonomia municipal (projecte de llei d'administració local), els projectes de construcció de cases obreres, les Setmanes Socials organitzades arreu,³¹ la fundació a Olot del Sindicat Obrer de les Arts Religioses, la defensa del Papa davant la llei del *Candado*,³² la lluita contra l'alcoholisme, el respecte del descans dominical,...

Òbviament, Pau Guerra és un pseudònim que vol amagar la identitat del que escriu; però hi ha alguns indicis que permeten suposar que en *El Deber* correspon a Mn. Antoni Doltra. El més clar consisteix en el fet que l'article "Betlem i el Calvari", signat per ell, havia estat publicat en *El Tradicionalista* de Girona uns anys abans signat per Pau Guerra.³³ Efectivament, el pseudònim Pau Guerra havia estat usat a Girona en l'època en què Doltra acabava d'ordenar-se, i tornava a ser usat a Olot justament en el període en què hi va exercir de vicari. A la premsa de l'època usar pseudònim era habitual: permetia expressar opinions que sortissin de l'estricta correcció o reserva política que pertocava —en aquest cas— a

30 El papa Lleó XIII havia publicat el 1891 l'encíclica *Rerum Novarum* sobre la qüestió obrera. En aquest document es reconeixia la transformació social que la industrialització i el capitalisme havien provocat respecte a la societat tradicional i també el conflicte que se'n desprenia. A les propostes socialistes d'abolir la propietat privada i regular la societat des de l'Estat, el Papa contraposava l'associacionisme, l'activisme cristià (caritat, justícia) i la garantia de la intervenció de l'Estat, emparant al dèbil i evitant la lluita de classes.

31 El P. Antoni Vicens impulsà aquestes reunions en l'àmbit espanyol entre 1906 i 1912. S'hi tractava sobre qüestions vinculades a l'obrerisme des del punt de vista catòlic.

32 Aquesta llei, propugnada per Canalejas i aprovada el 1910, impedia que s'establissin més comunitats religioses a Espanya. La campanya d'oposició cristal·litzà en nombrosos mítings com el que es feu prop d'Olot a la capella de l'Esperança el diumenge 28 d'agost de 1910. Els oradors foren Mn. Doltra, Joan Roura, Mn. Aulina de la Casa Missió de Banyoles i el diputat Pere Llosas. Acol·lí unes 7000 persones.

33 *El Tradicionalista* (28-12-1905), ED (24-12-1908). Una possible font de les seves cròniques seria la *Revista Católica de Cuestiones Sociales*, 192 (desembre:1910) a la qual consta subscrit. Hemeroteca Digital de la Biblioteca Nacional d'Espanya.

l'estat sacerdotal i també, en una publicació local i setmanal com era *El Deber*, desdoblar un col·laborador per dissimular que bona part d'un número fos escrit per una sola persona.

A més del recull de crònica social, hi ha sèries d'escrits de Pau Guerra que val la pena ressaltar. La primera correspon al procés de posada en marxa d'una caixa de resistència per als obrers. No es tractava d'una caixa de resistència per subvenir la vaga, sinó per assegurar el manteniment de les famílies quan una baixa de feina (per exemple a l'hivern) els portava a l'atur. Una vegada aprovat el reglament, "La Protectora de l'Obrer" començà de funcionar en els locals de la Joventut Tradicionalista i sembla que amb un nombre considerable d'associats. L'acte d'inauguració³⁴ inclogué una conferència de Mn. Doltra en què defensava la intervenció dels sacerdots per afavorir el benestar moral i material, les obligacions dels laics catòlics en el mateix sentit, l'exemple de l'església alemanya (*Germania docet*, segons Torras i Bages), la crida de Lleó XIII a "anar al poble" i criticava el baix activisme del partit tradicionalista en el camp social i el fet que, en manca aquesta faceta, el jovent optés pel socialisme (no n'hi ha prou de fundar centres d'esbarjo i cultura... i tancar-s'hi). Tot i que assenyalava com a agreujants de la precarietat laboral la millora de la maquinària, les crisis econòmiques i les oscil·lacions dels mercats; la precarietat era un fenomen estacional: els obrers havien d'estalviar a l'estiu (quan hi havia més oferta de feina perquè es podia optar entre la fàbrica i el camp) per a l'hivern, quan hi havia excedent de mà d'obra. El parlament acabà amb un exemple pràctic: el de la crisi del suro a la comarca de la Selva³⁵ (òbviament, molt conegut per a un vidrerenc com ell):

"Una vintena d'anys enrera els trevalladors del suro no solament tenían feina assegurada durant l'any, sino que'l seu jornal era per demás crescut. En aquella época pot dir-se, usant d'una frase vulgar, que la fabricació del suro era una verdadera América. El trevallador de taps guanyava lo que volia. Un taper un poc retingut podia fer-se ab pocs anys una modesta posició. Però, per desgràcia de l'immensa generalitat, el gasto equivalia al guany, malgastant en excessos tot lo que podían bonament retenir, creguts de segur que aquella vida'ls havia de durar sempre.

Mes, les circumstàncies cambiaren a no tardar; la introducció de la maquinaria en la construcció de taps inutilisá moltitud de brassos, se montaren fàbriques a l'extranger, faltaren les demandes en els mercats i avui la industria surera ve atravesant una crisis tremenda quina solució no aparex pas encare. Tapers que ahir guanyaven jornals fabulosos i que no pensaren en estalviar, avui se troban en mitj de la més espantosa misèria, vejent-se obligats a emigrar al extranger, abandonant poblacions industrials ahir florentes.[...]"

L'altra sèrie d'escrits important correspon a la Setmana Tràgica de 1909.³⁶ El 24 de juliol *El Deber* informava dels revessos que les tropes espanyoles havien patit

34 Inaugurat el 26-12-1908. La conferència "Les caixes de resistència y l'esperit d'estalvi" a ED (9, 16 i 23/01/1909).

35 El context d'aquesta valoració a J. ALVARADO. *El negoci del suro a la comarca de la Selva*. (Sta. Coloma de Farners: 2009).

36 Descripció dels esdeveniments a Olot a J. BARNADAS. "La Setmana Tràgica a Olot". *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, 20 (2009): 229-250.

els dies 18 a 20 i que el batalló d'Estella, que estava destacat a Olot, marxava cap a Melilla a guarnir una de les zones més exposades. S'expressava l'opinió, però, que a Barcelona es mantenia una calma relativa. Per contra, el 26 començava la vaga general que, en descontrolar-se, portà als fets revolucionaris que s'allargaren fins el dia 30. El 7 d'agost Pau Guerra obria una secció anomenada "Nota de la Setmana" especialment dedicada a comentar els fets.³⁷ S'hi afirma que, si bé el pretext de la bullanga havia estat la protesta contra la guerra, aquesta fou explotada pels seguidors "d'aquell home tan funest per Catalunya, quin nom ni tan sols volem escriure". La llista d'edificis religiosos i llocs de culte atacats demostra que "com succeeix a totes les revolucions, els desmans han anat dirigits contra lo més sant y sagrat". Pau Guerra s'escandalitza d'uns fets que eren possibles per la irresponsabilitat d'aquells que "han deixat acanallar al poble, abandonant-lo en mans d'agitadors d'ofici." Traça un símil entre els "bàrbars" cabilencs que combaten contra Espanya al Rif i els "cabilencs" del propi país: tots dos s'oposen a la civilització. Pel que fa a la repressió que començava a exercir-se a través de la justícia militar (afusellament de Josep Miquel Baró), diu que més important que les sentències sobre els individus ho són les mesures que el govern hauria de posar en marxa per evitar en el futur la repetició dels fets. Cal anar a les arrels, perquè en la seva opinió és inhumà deixar corrompre el poble amb les "llibertats de perdició", deixar que l'adoctrinin amb idees revolucionàries i, quan actua d'acord amb aquestes, aplicar-li amb tot rigor la llei.

Quan es produeix la detenció de Francesc Ferrer i Guàrdia, el director de l'Escola Moderna acusat de ser el promotor de la revolta, Pau Guerra manifesta la seva confiança que "es farà justícia sense cap classe de temors y humans respectes". És a dir, sense cedir a les campanyes de suport que Ferrer rebia des de l'estranger.³⁸ Pau Guerra no era un abolicionista de la pena de mort, sinó que la considerava un recurs lícit de la justícia, tot i que indesitjat.³⁹ Aquesta severitat també la mostra quan s'oposa a la campanya de les esquerres per l'amnistia general dels detinguts.⁴⁰

Val a dir que en els articles de Pau Guerra no hi ha una valoració de la condemna i execució de Ferrer (13-10-1909). Hi ha, però, el ressò dels actes multitudinaris organitzats contra la reobertura de les escoles laiques i, sobretot, dels actes d'adhesió a l'exèrcit després de la campanya del Marroc.⁴¹

37 ED (7, 14, 21-8-1909 i 25-9-1909).

38 ED (18-9-1909).

39 ED (20-2-1909). Una advertència contra el "fals humanisme" (en ocasió del judici pels disturbis de Cullera en què morí entre altres un jutge) a ED (13-1-1912).

40 ED (15-1-10).

41 "Olot i el batalló d'Estella". ED (31-12-1909).

D'Olot a Cruïlles

Les societats recreatives de l'època oferien als seus socis una programació d'activitats densa. El teatre, els recitals musicals i poètics, les xerrades o les excursions permetien que el col·lectiu es trobés i que els aficionats demostrassin els seus dots artístics. Mn. Doltra va escriure algunes obres de teatre per a les vetllades del Cercle de Catòlics d'Olot, aptes per ser representades segurament pels nois de la catequesi. Algunes es van publicar,⁴² però malauradament no s'ha pogut trobar l'anomenada "El barranc maleït", estrenada el 4 de febrer de 1912 i que en tres quadres pretenia retratar la Setmana Tràgica i la guerra del Rif.⁴³

Les habituals conferències al Centre Catòlic d'Olot eren organitzades per la seva secció d'estudis, però també existia una secció excursionista. Algunes de les sortides foren ressenyades en articles o poemes per Mn. Doltra. Així trobem "A Santa Magdalena" (ED 31-7-1909), "De la muntanya al mar" (ED 20 i 27-11-1909), "Al santuari de Cabrera" (ED 30-7 i 6-8-1910), "Carançà" (ED 27-7-1912) o, ja des de Cruïlles, "Per les Gavarres" (ED 20-9-1913). Val a dir que "De la muntanya al mar" és narrada com una excursió paisatgística, però, de fet, és una visita organitzada des d'Olot fins a Sant Feliu de Guíxols utilitzant les dues línies de tren de via estreta i amb l'objectiu d'anar a conèixer l'obra social de Mn. Sants Boada.⁴⁴

La relació d'activitats de Mn. Doltra durant el vicariat a Olot podria conduir a pensar en una societat relativament homogènia sota la guia del catolicisme tradicionalista. Cal, però, fer referència a la polèmica que entre 1912 i 1913 contradiu aquesta imatge. El 14-4-1912 *El Deber* porta una rèplica de la redacció a la suposada llegenda (s'entén negra) que se'ls atribuïa des de la publicació *Vitalitat*. El setmanari catòlic era descrit com el propagador de la tirania espiritual que ensopia la ciutat i que encobria una gran hipocresia. *El Deber* es defensava argumentant que ells construïen des del realisme, tocant de peus a terra i justificava el seu suport a l'obra de l'ajuntament (donant a entendre el rerefons polític de la llegenda). Poc després apareixia una altra publicació de tipus satíric: *L'Ull*. Es tractava d'unes quantes pàgines de factura molt tosca i que incloïen caricatures i escrits polèmics contra el que serien les "forces vives", representades per *El Deber*. Atacant durament la colla de "l'Amo", és a dir, del rector Mn. Ferrer, les caricatures feien una campanya cada cop més agressiva. Òbviament, el contraatac d'*El Deber* publicant els noms dels suposats autors del pamflet no va tenir un efecte dissuasori, sinó atiadador. El desembre de 1912 el bisbe de Girona va acabar imposant la pena d'excomunicació als lectors de *L'Ull*, que acabà desapareixent. Pel que fa a Mn. Doltra, no és un dels personatges fàcilment reconeixedor en els

42 A. Doltra. *Visions* (Olot: 1925). Conté "Nit de Reis" (estrenada el 6-1-1909), "El Pont del Diable" (29-10-1910), "Els Fillls de Jacob" (14-2-1909) i "Sant Diumenge" (estrenada a Cruïlles el dia de Rams de 1915).

43 ED (10-2-1912). Primer acte: La setmana roja al parc de la Ciutadella; segon acte: Immediacions del Barranc del Llop; tercer acte: Camí del Gurugú (els dos darrers actes situats en llocs destacats dels combats prop de Melilla).

44 Veg. À. JIMÉNEZ, *Sants Boada i Calsada*. Barcelona/Valls: Fundació Roca i Galès/Cossetània, (col. Cooperativistes catalans, 4), 2006.

ninots de *L'Ull*, però en els escrits se l'anomena plagiar de Mn. Cinto i, molt més greu, s'insinua de manera calumniosa que no respectava el celibat.⁴⁵ Quan la redacció d'*El Deber* s'acomiadà de Mn. Doltra que marxava cap a Cruïlles, entre les lloances no s'oblidà de demanar que oblidés "les campanyes indignes [...] contra sa persona".⁴⁶

L'activitat de Mn. Doltra com a rector de Cruïlles⁴⁷ és més difícil de seguir. Mantingué esporàdicament el contacte amb *El Deber*, però no passà a publicar en cap revista de la contrada. La seva activitat seguí la mateixa direcció que havia adquirit a Olot. Pel que fa a la catequesi, fou un dels sacerdots que organitzaren un festival catequètic a Monells en què els infants recitaven poemes o el catecisme i en què els de Cruïlles representaren l'obra "Els fills de Jacob". D'altra banda, consta la seva participació en els tràmits per tal que les famílies que havien salvat de la desamortització la capella de la Mare de Déu de l'Esperança de Cruïlles traspassessin la propietat de la finca al bisbat.⁴⁸

L'organista de l'església parroquial de la Bisbal, Mn. Ramon Godó, musicà una nadala de Mn. Doltra, potser per a l'Orfeó Empòrium de la Bisbal que el primer dirigia.⁴⁹ A través de Mn. Doltra, Mn. Godó va entrar en contacte amb l'organista de la catedral de Barcelona Josep Sancho i Marraco, vinculat a l'Obra del Cançonero Popular. Sancho va fer una edició de poemes musicats de Mn. Cinto i va triar-ne alguns de Mn. Doltra com a complement.⁵⁰ La relació potser venia a través de l'organista d'Olot, Mn. Josep Rufet, que és qui havia posat la música d'escena a les obres de teatre de Mn. Doltra.⁵¹ Altres musicadors que consten de Mn. Doltra són Mn. Fèlix Farró, Mn. Ramon Marquès, Joan Roig i Mn. Pere Guillamet.

Dues proses ens revelen les impressions de Mn. Doltra sobre la seva estada a Cruïlles: "Sant Miquel de Cruïlles" i "El castell de Cruïlles".⁵²

Col·laboració amb *La Tradició Catalana*

L'1 de setembre de 1917 Mn. Doltra era nomenat rector de Sant Cristòfol les Fonts. Retornava així a Olot i a la col·laboració assídua amb una publicació. Però

45 *L'Ull*, (agost a desembre de 1912). Biblioteca Pública d'Olot.

46 "En la separació d'un company". ED (17-5-1913).

47 Nomenat ecònom (1-5-1913) i rector (16-7-1913), prengué possessió el 19-8-1913. *Diari de Girona* (20-8-1913). Arxiu Municipal de Girona. Base de dades de premsa digitalitzada.

48 J. Marquès. *Història de l'ermita de la Mare de Déu d'Esperança*. (Cruïlles: 2005). Reprodueix el document de l'arxiu parroquial de Cruïlles d'1-9-1914.

49 *Nadala*. Cor mixte a quatre veus (Barcelona: s.d.). Biblioteca de Catalunya. Sobre Mn. Godó: C. Geis. "Los que encontré por el camino". *Revista de Girona*, 22 (1963): 47-51.

50 J. SANCHO. *Cantos religiosos*. (Barcelona: 1914). A la mateixa Biblioteca de Catalunya es conserven cartes de Mn. Doltra i Mn. Godó a Josep Sancho (Epistolari Sancho Marraco M2258).

51 J.M. CERVERA. *Florilegi sacerdotal guixolenc*. (Sant Feliu de Guíxols: 1996): 45-46.

52 *LTC* (21-6-1919 i 20-5-1920).

significativament, tot i que no hi hagué un trencament, no tornà a escriure en *El Deber*, sinó en l'altre setmanari recentment aparegut, *La Tradició Catalana*, de la redacció del qual formà part.

Les aportacions de Mn. Antoni són sobretot en forma de poemes, que signa a vegades "Roc del Fluvià" i que apareixen sovint en el suplement literari *Litterae*. Són poemes devocionals i també de descripció de la natura. Alguns foren aprofitats en diferents publicacions (sobretot els de circumstàncies, dedicats a amistats). A més, començà a seleccionar la seva obra i a publicar-la en una sèrie de llibrets interrompuda quan el 1927 obtingué el destí de Pineda.⁵³

En aquesta època assumeix en certa manera la tutoria del seu nebot Esteve, que havia quedat orfe de pare.⁵⁴ El nebot va ser un bon deixeble de l'oncle i publicà escrits d'opinió i també poesies.

Aquesta segona etapa a Olot de Mn. Doltra ja no tingué el caràcter social de la primera: estava més orientada cap a la devoció i les pràctiques pietoses. Destaca l'interès que tingué pels prodigis del Sant Crist de l'Agonia de Limpías. En aquesta localitat de Cantàbria existeix un crist crucificat de talla al qual diversos testimonis atribueixen fets sobrenaturals, com ara veure'l moure els ulls. En la sèrie "Impressions d'un peregrí" Mn. Doltra relatà la primera peregrinació en què participà⁵⁵ i la seva experiència personal d'haver vist la cara del crist com si tingués vida i estigués passant pels dolors de l'agonia. En l'escrit descartava que es tractés d'una autosuggestió, però deixava clar que se sotmetia a allò que l'Església manifestés sobre la venerabilitat o no d'aquells fenòmens.

La devoció per Limpías tingué continuïtat i Mn. Doltra entrà en contacte amb la redacció d'*El Diario Montañés* de Santander, la qual arribà a visitar Olot i la redacció de *La Tradició*, que anava donant notícies sobre els prodigis. Segurament hi hagué una altra peregrinació a Limpías i se'n preparava una tercera el 1922 que no s'arribà a realitzar.

El 1925 Mn. Doltra, amb un grup de la Garrotxa, s'uní a la peregrinació espanyola que en ocasió de l'Any Jubilar i per presenciar la beatificació de la mare Miquela del Sagrament es dirigí a Roma. Aquesta vegada la crònica anà signada "Petrus".⁵⁶ Efectivament, els actes de culte anaren acompanyats de la pertinent visita turística a la Roma clàssica i cristiana.

D'una peregrinació a Lourdes en sortiren els poemes "L'idil·li blanc" i "A la Verge blanca", i l'obra de teatre "La Verge miraclera", estrenada al Centre Catò-

53 *Cançons i rimes* (Olot: 1923), *Visions* (Olot: 1925) i *Proses humils* (Olot: 1926). *Brancades en flor i Episodis del Rif* quedaren inèdits.

54 Esteve DOLTRA i OLIVERAS (1908-1980). Estudià al seminari de Girona i feu els estudis de magisteri. S'inicià en el periodisme en la redacció de "La Tradició Catalana" i es jubilà de redactor de la "Hoja del Lunes" de Barcelona. Milità en el carlisme particularment en els anys 30. J. TARÍN-IGLESIAS. *Vivir para contar: medio siglo entre la anécdota y el recuerdo*. (Barcelona: 1983). A. López de Zuazo. *Catálogo de periodistas españoles del siglo XX*. (Madrid: 1981).

55 LTC (16, 23, 30-10-1920 i 6-11-1920). Peregrinació organitzada per la Pia Unió de St. Miquel Arcàngel i presidida pel bisbe olotí Ramon Guillaumet.

56 "D'un viatge a Roma". LTC (6, 13 i 20-6-1925).

lic.⁵⁷ Poc abans de traslladar-se a Pineda, on havia aconseguit la plaça de rector, Mn. Doltra va presidir al “barri obrer” de Sant Cristòfol, precisament la diada del sant, una cerimònia d'entronització del Sagrat Cor de Jesús.⁵⁸ Cerimònies com aquesta s'havien anat repetint pels barris d'Olot i volien ser un signe d'adhesió al “Regnat Social de Jesucrist”.⁵⁹ Cal mencionar que el mateix Doltra havia estat secretari des del 1924 de la comissió promotora d'un monument al Sagrat Cor dalt del Montsacopa, que no s'arribà a realitzar.

En les pàgines de *La Tradició* no hi trobem ja aquell Pau Guerra polemista; no podem assignar a Mn. Doltra cap declaració política. Potser per prudència. De fet, molts articles de la revista tenien un to marcadament polític. Per als catòlics aquell horror davant la revolta de 1909 havia anat augmentant a partir del desballestament de l'ordre europeu després de la Primera Guerra mundial i, sobretot, de la Revolució russa. A *La Tradició* hi anaven apareixent notícies de la persecució religiosa al país dels soviets i també al Mèxic revolucionari. En resposta, alguns articles manifestaven simpatia per la dictadura de Primo de Rivera⁶⁰ i, fins i tot, declaraven l'admiració per l'ordre que imperava a la Itàlia de Mussolini.

Retorn a Pineda

El dimarts 16 d'agost de 1927 Mn. Doltra baixava del tren a l'estació de Pineda, rebut per una nodrida concurrència. Fou presentat a les autoritats pel beneficiat Mn. Casulleres i prengué possessió davant el rector de Vidreres Mn. Teixidor, tenint per testimonis el fabricant de St. Cristòfol Esteve Masllorens i l'alcalde de Pineda Valeri Comas. Es recità el seu poema “La barca d'en Jan”. Al temple parroquial Mn. Doltra es marcà com a prioritats els exercicis parroquials, les missions i la propaganda religiosa. Seguí un refrigeri i, al vespre, un concert de l'Orfeó de Pineda.

Quasi un any després de la seva arribada,⁶¹ Mn. Doltra havia consolidat l'edició d'un full parroquial i havia organitzat una diada d'exercicis culminada amb un míting en què parlaren els propagandistes Llansó, Busquets, Riera i el pare Llorens, jesuïta. Aquesta devia ser l'arrencada de l'obra d'exercicis espirituals en la qual cristal·litzà el projecte del Centre Parroquial.⁶² La fundació d'aquest centre i la posada en marxa al llarg dels seus primers anys, a l'estil del que havia conegut a Olot, constitueix la tasca cívica més important de Mn. Doltra i està detallada-

57 LTC (25-5-1925, 19-6-1926). L'obra s'estrenà el 8-12-1926 i en conserva una còpia manuscrita la família Doltra i Tapiola.

58 LTC (16-7-1927).

59 V. Serra de Manresa. “Catalunya i la devoció al Sagrat Cor (1736-1936)”. *Analecta Sacra Tarraconensis*. (Barcelona: 2007): 121-140.

60 No tots, de fet la revista patí també la censura militar.

61 LTC (14-7-1928). Dec a Joan Pujadas i Marquès haver-me facilitat còpia d'un d'aquests fulls parroquials.

62 La pràctica dels *Exercicis espirituals*, destinada a millorar l'espiritualitat dels participants, es basa en l'obra homònima de sant Ignasi de Loiola. A partir de 1923 el P. Vallet en fou un gran difusor a Catalunya.

Mn. Doltra assegut al costat de la seva mare amb el nebot Esteve darrere, abans de 1930.
Col·lecció Josep Juli.

ment descrita en el llibre commemoratiu dels seixanta anys.⁶³ Destaquem-ne el fet d'aconseguir la cessió del local i els recursos per a la seva construcció, a més de la programació d'activitats (incloses les seves obres de teatre).

Mn. Doltra seguia escrivint, encara que potser amb menys intensitat. Mantingué el contacte amb *La Tradició* d'Olot però, per exemple, no hi ha cap obra seva a *Recull*⁶⁴ de Blanes, on sí que publicà algun poema el seu nebot Esteve. Hi ha constància de la participació de Mn. Antoni en els certàmens de jocs florals fins aquests anys: Castellar del Vallès, Bonanova i St. Martí de Provensals (1912), Manresa (1922), Sta. Eulàlia de Vilapiscina (1935), presidència de Manresa (1935). Segons Mn. Cervera,⁶⁵ vint-i-cinc de les seves composicions foren premiades.

El posicionament conservador de Mn. Doltra havia de contrastar fortament amb l'activitat de l'alcalde Manuel Serra i Moret, des de 1930 i més endavant amb l'adveniment de la Segona República. Manuel Serra,⁶⁶ en el seu període d'alcalde abans del cop d'estat del general Primo de Rivera, havia fet una importantíssima tasca de modernització a Pineda. En són mostra els edificis de l'ajuntament, la biblioteca i el cementiri. Tanmateix, també era un gran defensor de la laïcitat, relegant el paper de la religió, com a molt, a l'esfera privada. És conegut el fragment de carta en què pondera la seva activitat encara sota la monarquia:

"[...] durant els anys que jo vaig ésser alcalde de Pineda, sense fer demagògia ni cap oposició a l'Església, varen deixar de fer-se processons i manifestacions externes de culte. Tant la intrusió eclesiàstica, com la militar, foren extirpades de la vida civil."⁶⁷

Al santuari dels Àngels el 30-9-1930 una celebració reuní els sacerdots ordenats el 1905. El poema de brindis que hi llegí el nostre biografiat demanava arribar a les noces d'or "rublerts d'alegria santa"; l'escrit commemoratiu de Mn. Martí Mir, presagiava metafòricament que "[e]n acomplir-se els vint-i-cinc anys següents d'apostolat, molts haurem caigut gloriosament en la lluita."⁶⁸

Evidentment, el recorregut biogràfic de Mn. Doltra ha d'incloure, encara que la recerca feta no pugui considerar-se exhaustiva, la seva mort en les primeres setmanes de la Guerra civil. Com la major part de sacerdots assassinats, el motiu cal buscar-lo simplement en el fet de ser-ho.⁶⁹

Segons el qüestionari que acabada la guerra el bisbat de Girona va compilar, l'ambient abans de l'esclat de la guerra a Pineda era d'una pugna contínua de les esquerres (a l'ajuntament) en contra de l'Església, imposant la laïcitat de la República. De tota manera, això no comportà mai violència. L'assistència al

63 J. JULI. *Records del Centre*. (Pineda: 1993).

64 Consulta a l'Arxiu Municipal de Blanes.

65 J. M. CERVERA. *El calze i la lira*: 53.

66 J. FERRER i J. PUJADAS. *Manuel Serra i Moret: Vida i obra*. (Pineda: 2009).

67 M-A. VELASCO. *Manuel Serra i Moret* (Vic: 2009): 40. Citació d'una carta de M. Serra a Pere Foix (12-5-1947). Cal esperar amb interès l'edició de la correspondència familiar de Manuel Serra que està preparant Joan Pujadas per obtenir alguna informació més sobre la relació entre els dos personatges.

68 LTC (18 i 25-10-1930)

69 J. AMAT. *Pineda entre dos temps* (1931-1949) (Pineda: 1998): 63.

culte havia baixat molt i part del jovent que havia freqüentat el Centre, l'havia abandonat.⁷⁰

L'aixecament sorprengué el rector de Pineda, que hagué de veure com eren saquejades l'església parroquial i les capelles del terme i el centre parroquial requissat. Serra i Moret descrigué la inevitable destrucció i els excessos, i la justificació corrent que el clergat estava del costat dels sollevats:

“Gairebé tot el clero estava amb els militars sollevats i les dretes de Catalunya esperaven el feixisme amb manifesta cobejança. La fúria popular que tanta tristesa i vergonya ens causa, estava sobradament justificada i, amb dolor de veure sentiments purs i santes idealitats trepitjades, tenim també l'obligació de reconèixer que els administradors de la caritat cristiana estaven temps ha furgant aquest caliu que ha acabat en un crepuscle sinistre.”⁷¹

Segons la *Causa General*,⁷² Mn. Doltra i el vicari Mn. Lluís Teixidor van abandonar la rectoria per prudència en començar la situació d'inseguretat. S'hi va quedar la germana del primer, Victòria, que li feia de majordoma. El dia 25 es va presentar un grup que va practicar un registre a la rectoria i va amenaçar la germana que abans de dues hores els capellans s'havien d'entregar. Poc després, el mateix grup va anar a registrar la casa de les germanes Justa, Loreto i Montserrat Morell, que és on els dos sacerdots s'havien refugiat. D'allà els van portar davant el Comitè de Pineda que els va dir que no els passaria res i els va fer tornar a la rectoria.

El dia 1 d'agost després de dinar un grup de forasters es va presentar a la rectoria. Allí hi trobaren els dos capellans, la majordoma i el pare del vicari. Després d'un moment de vacil·lació decidiren endur-se només a Mn. Doltra. El vicari, per mitjà d'un membre del comitè, pogué marxar amb el seu pare amb el tren i passar la resta de la guerra a Crespià.

Mn. Doltra fou obligat a pujar al cotxe del grup armat. Es dirigiren a Tordera i mentre el grup menjava a la taverna de Cal Terrassà el deixaren exposat a la plaça perquè tothom el veiés. No li podia quedar cap dubte que el portaven a matar.⁷³

A quarts de sis de la tarda el cotxe amb Mn. Doltra arribà a can Comaleres de Tordera on sabien que hi havia refugiat el frare caputxí Feliu de Tortosa, almonier del convent d'Olot. Aquest també pujà al cotxe i se'ls endugueren per la carretera nacional. Prop de can Nofre, al Sot d'en Co, els feren baixar del cotxe i els executaren; abandonaren els cadàvers que després serien enterrats al cementiri de Palafolls.⁷⁴ Els cadàvers presentaven múltiples ferides de bala (cap i abdomen).⁷⁵

70 Arxiu Diocesà de Girona. *Cuestionario de los hechos ocurridos en las parroquias y arciprestazgos de la diócesis de Gerona con motivo del movimiento nacional de 18 de Julio de 1936*. Parròquia de Pineda. (20-10-1939).

71 M-A. VELASCO. *op. cit.*: 102-103. Cita d'una carta de M. Serra a J. Llorens (31-7-1936).

72 Archivo Histórico Nacional, CAUSA GENERAL, 1587, EXP.11 PINEDA. Consulta al portal PARES del Ministerio de Cultura. Declaració d'E. Doltra i informes de la Guàrdia civil i de la Falange local.

73 ADG. Cuestionario...

74 E. Rey. *Testimonis de sàvia ingenuïtat*. (Barcelona: 2008): 81-86. Es diu que un testimoni va sentir com fra Feliu demanava que els matessin de cara ja que morien per Crist.

75 Segons el *Cuestionario* es deia que abans d'expirar Mn. Doltra tingué temps de donar l'absolució a fra Feliu.

Epíleg

Amb l'acabament de la guerra arribà la reacció. D'una banda es va procedir a rehabilitar i enaltir la memòria dels morts en la rereguarda republicana. El 1939 es va celebrar l'aniversari de la mort de Mn. Doltra a l'església de Pineda i el 16-4-1940 les seves despulles passaren a un nínxol del cementiri.⁷⁶ Avui dia el carrer entre el Centre i l'església parroquial i un col·legi de primària porten el seu nom. D'altra banda, les noves autoritats aplicaren la justícia militar als reputats com a responsables dels assassinats que pogueren capturar. Dos habitants de Pineda, milicians de la CNT i identificats com els que van anar a fer la detenció i registre a can Morell van ser afusellats al Camp de la Bota.⁷⁷

Les obres de Mn. Doltra van anar caient en l'oblit. "Nit de Reis" (*Noche de Reyes*) encara es va representar en el Mercadal de Girona en la *Fiesta de la Exaltación de la Escuela Católica*.⁷⁸ La seva figura consta en els reculls de sacerdots morts durant la Guerra civil.⁷⁹ Però el seu record s'ha mantingut sobretot a través de la seva aportació més popular: el Centre Cultural i Recreatiu de Pineda. Aquest, en el seu 75è aniversari programà l'emocionant muntatge teatral i cinematogràfic "Doltra. Història d'un assassinat", escrit per Joan Gallart. Els aplaudiments foren ben merescuts.⁸⁰

76 J. AMAT. *Op.cit*: 181.

77 Ministeri de Defensa. Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer (Barcelona). Exp. 27907, causa núm. 1649 (BGV, afusellat 2-7-1940) i exp. 44347, causa núm. 327 (JNT, afusellat 27-3-1943).

78 *El Pirineo* (5-1-1942): 2. AMG. Base de dades de premsa digitalitzada.

79 J. M. CERVERA. *Testimoniatge de fe i de fidelitat: Els preveres de la diòcesi de Girona víctimes de la revolta de 1936*. (Girona: 1991). J. MARQUÉS. *Girona, bisbat de màrtirs. El martiri dels sacerdots diocesans (1936-1939)*. (Girona: 2008).

80 Aquest estudi ha d'agrair la col·laboració dels molts arxius i serveis de documentació consultats, però també de moltes persones entre les quals vull destacar per la seva aportació de material Josep Juli i Batallé, Carme Serrat i de Bolós, Marta i Elisabet Doltra i Tapiola i Lluís Capallera i Doltra.